

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Landschappelijke inpassing Broekstraat 14, Valburg

Naam : Familie Post
Straat : 't Vlot 34
Postcode : 6846 MA
Plaats : Arnhem

Landschapsbeheer Gelderland
6891 DA Rozendaal
Contactpersoon: S. Bemer
Datum: september 2014

Zorg voor ons landschap

MAAK JE ERF GOED

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het groen rond boerderijen, bedrijven en woningen maakt daar een belangrijk deel van uit. Natuurlijk groen rond huis en bedrijf, het erf in de ruimste zin van het woord, betekent meer dan een ideale woon- en werkomgeving. Het leidt tot evenwicht tussen mens en natuur. Landschapsbeheer Gelderland stimuleert ecologisch beheer van het erf door kennis en middelen ter beschikking te stellen en samen te werken met de eigenaren van de grond: particulieren, boeren en overheid.

Aanleiding

In het buitengebied van Valburg, wil de familie Post een oude boerderij kopen aan de Broekstraat 14. Hierbij willen zij graag een rijbak aanleggen voor de paarden.

Omdat het groene karakter van de gemeente een belangrijke identiteit drager is verlangt de gemeente Overbetuwe een haalbaar, landschappelijk inrichtingsplan, waarbij nieuwe ontwikkelingen worden ingezet ter versterking van deze groene kwaliteit. In de planvorming is rekening gehouden met een drietal zaken die van belang zijn:

1. Landschap
2. Cultuurhistorie
3. Wensen van de eigenaar

Deze landschappelijke inpassing biedt op deze manier belangrijke kansen voor het verbeteren van de vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied.

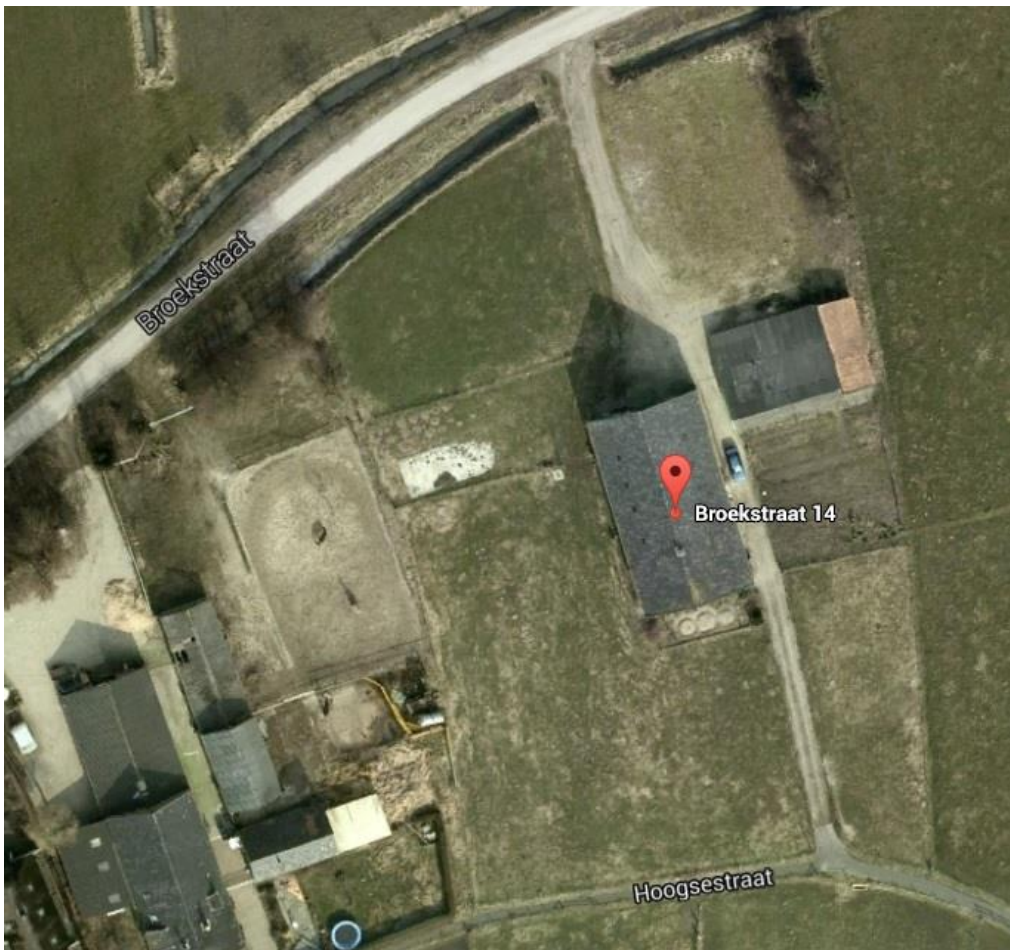

Huidige situatie

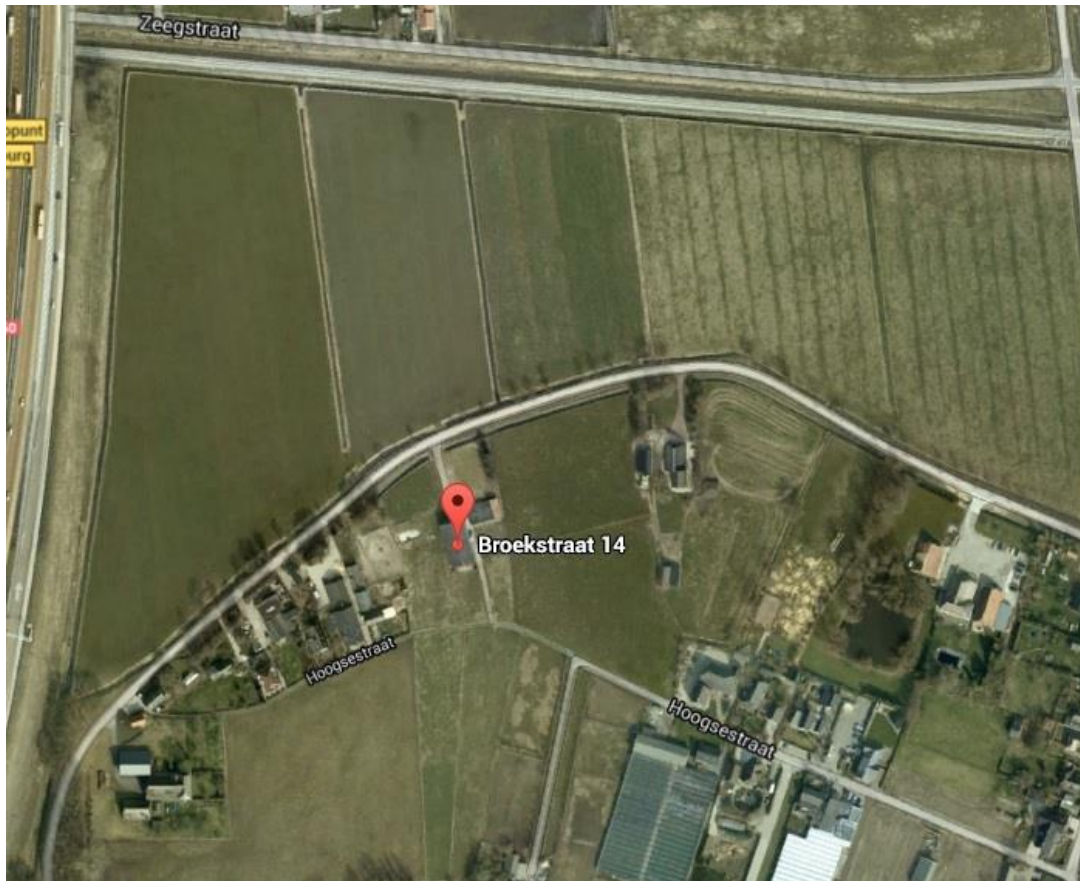
Het bedrijf is gelegen aan de broekstraat 14 te Valburg. De oppervlakte van het perceel waarop de rijbak wordt gesitueerd bedraagt 0,59 ha. Aan de overkant van de hoogsestraat ligt ook nog 0,6 ha weiland die bij de boerderij hoort.

De onderstaande luchtfoto geeft de huidige situatie weer en de ligging van het erf in het landschap.

De locatie bestaat op dit moment uit een oude boerderij met daarbij enkele bijgebouwen die in matige staat van onderhoud zijn. De voorkant van de boerderij bevindt zich aan de kant van de hoogsestraat en de achterkant van de boerderij ligt aan de Broekstraat. Op het erf is weinig bestaande beplanting aanwezig.

Luchtfoto detail erf: Op het erf treffen we weinig beplanting aan

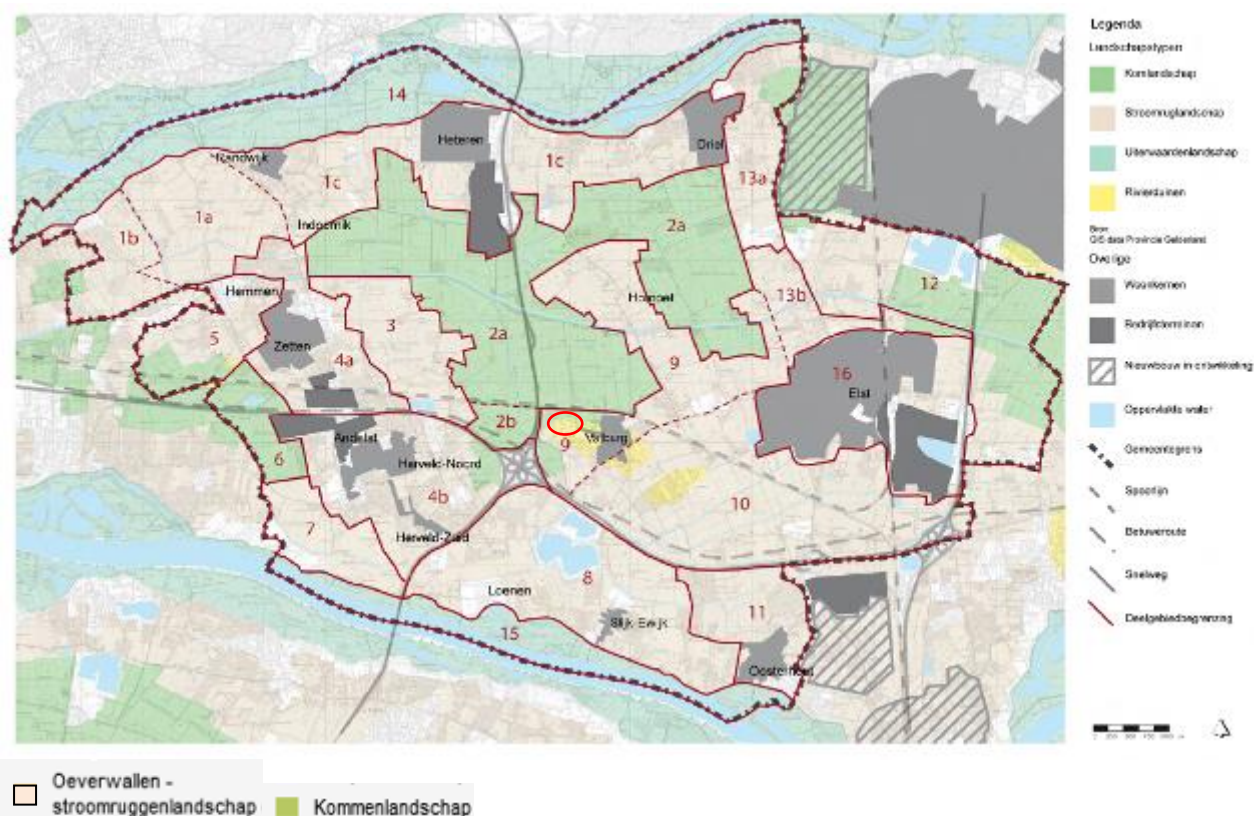

Luchtfoto omgeving: Het landschap is aan de noordkant van de Broekstraat is open, de komgronden. Tussen de broekstraat en de hoogsestraat is het meer besloten en kleinschalig door de aanwezige oeverwal. De landschappelijke structuren zijn nog steeds duidelijk te herkennen in het landschap.

Cultuurhistorie

De cultuurhistorie is een belangrijk aspect bij ontwikkelingsprojecten als deze. Afhankelijk van de situatie en de ontstaansgeschiedenis van de locatie kan de cultuurhistorie in meer of minder mate een rol spelen. De sterke overgangen (gradiënten o.a. hoog-laag, droog-nat, open-dicht) tussen, uiterwaarden, stroomruggen en kommen maken dit tot een uniek landschap.

De locatie (rode cirkel) is gelegen in deelgebied 9, De oeverwal Valburg-Homoet, op de overgang naar het open kommegebied (Bron: LOP gemeente Overbetuwe)

Onderstaande historische kaart uit 1900 laat duidelijk de karakteristieken van het oeverwallandschap zien, die in noordelijke richting overgaat in de komgronden. Het oeverwallandschap wordt gekenmerkt door kleinschaligheid met karakteristieke elementen als fruitbomen, boomgaarden, laanbeplanting, elzensingels en erfbeplanting. De komgronden daarentegen waren historisch gezien open en wijds. Het verkavelingspatroon was regelmatig, het landschap open en grootschalig met een stelsel van rechtlijnige weteringen. De komgronden werden extensief gebruikt als hooi- en weiland.

Deze open ruimte van de rivieren en uiterwaarden staat in groot contrast met de kleinschaligheid van de oeverwal. Het hoogteverschil tussen de open kommen en de oeverwal is herkenbaar. Het hoogteverschil blijft herkenbaar, wanneer verschillen tussen de overwal en de kommen worden geaccentueerd en oude bebouwing behouden blijft (openheid versus kleinschaligheid). (Bron: LOP Overbetuwe)

Historische atlas omstreeks 1900 ↓ Bron: www.Kaart.cc

Landschappelijke inpassing

Wanneer het gaat om een landschappelijke inpassing zijn vooral de grote structuren op het erf van belang. Deze hebben landschappelijk gezien de meeste impact en zijn bepalend voor het aanzien van het erf (op afstand).

Deze structuren zijn in veel gevallen erf-overschrijdend en zorgen ervoor dat het erf onderdeel wordt van het landschap. Dergelijke structuren bestaan voornamelijk uit opgaande beplantingselementen welke verschillend van aard kunnen zijn, afhankelijk van het betreffende landschapstype. Denk daarbij aan knip- en scheerheggen, struweelhagen, houtsingels, geriefhoutbosjes, (knot-) bomenrijen, solitaire bomen en boomgaarden.

Belangrijke richtlijnen deelgebied 9:

- behoud en versterking bestaand landschap
- Zichtrelaties tussen oeverwal-kom behouden
- Stimuleren aanleg erfbeplanting
- Infrastructuur versterkt kleinschaligheid
- Behoud monumentale beplanting
- Aanplanten fruitbomen (Hoogstamfruit)

Bepantingsplan

Het inrichtingsplan is afgestemd op het LOP van de gemeente Overbetuwe. Dit resulteert in een landschappelijk en cultuurhistorisch verantwoorde inrichting, waarbij niet alleen is gelet op de inrichting van het erf, maar ook naar de mogelijkheden het landschap in de directe omgeving te versterken. Op de bijgevoegde ontwerpkaart wordt een inrichtingsvoorstel gedaan. De hieronder beschreven elementen zijn terug te vinden op de kaart.

Leeswijzer

In het plan wordt per aan te leggen landschapselement een korte toelichting gegeven op de cultuurhistorische waarde van dit element op het erf. Daarnaast is er een uitwerking gemaakt resulterend in een lijst van aan te leggen soorten en aantallen. Ten aanzien van de uitvoering, welke u zelf ter hand zal nemen, wil ik u wijzen op onze website www.landschapsbeheergelderland.nl waar, naast aanleg, ook de beheeraspecten van de diverse landschapselementen middels instructiefilmpjes te zien zijn.

Bepanting Broekstraat 14 te Valburg

Deze inpassing bestaat uit de volgende landschapselementen;

- Vrij uitgroeende struweelhaag
- geriefbosjes
- Solitaire bomen
- Hoogstamboomgaard

1. Vrij uitgroeïende haag

Op uw erf

Om de nieuw aan te leggen rijbak visueel te scheiden van de rijbak van de burens wordt er een vrij uitgroeïende haag aangelegd aan de westkant van het perceel tussen de twee rijbakken in.

Aanleg nieuw element

Locatie	: Zie ontwerpkaart
Lengte	: 66 meter
Planrijen	: 1 planrij
Plantwijze	: 2 stuks per meter
Aantal	: 150 stuks (naar boven afgerond)
Soort	: 50 stuks Hazelaar (<i>Corylus avellana</i>) 25 stuks Hondсроos (<i>Rosa canina</i>) 25 stuks Sleedoorn (<i>Prunus spinosa</i>) 25 stuks Gelderse roos (<i>Viburnum opulus</i>) 25 stuks haagbeuk (<i>Carpinus betulus</i>)
Maat	: 60-80 cm lengte
Aanleg en beheer	: Zie informatievelen in de bijlage
Overig	:

Cultuurhistorische waarde

Gelderland kent een grote diversiteit aan lijnvormige landschapselementen, waaronder de vrij uitgroeïende haag en de struweelhaag.

De vrij uitgroeïende haag bestaat uit een enkele rij struiken die vrijuit kunnen groeien en de struweelhaag bestaat uit meerdere rijen. De functie van deze hagen was perceelsscheiding en veekering, daarom bestonden de hagen vroeger voornamelijk uit doornsoorten. Soms werden ook nog wat andere struiken en bomen in de haag aangeplant, denk hierbij aan hondсроos, sleedoorn, braam, wilg, eik of es. De hagen boden beschutting voor het vee en zorgden voor gebruikshout. Door de komst van het prikkeldraad, de schaalvergroting en de ruilverkavelingen zijn veel van deze elementen verdwenen. Vaak

Struweelhaag

worden de termen heggen en hagen door elkaar gebruikt, en regionaal hebben ze soms verschillende betekenissen. De term heg gebruiken we voor strak geschoren elementen, de term haag gebruiken we voor de meer breed en hoog uitgroeiende elementen. Soms is er sprake van speciale beheervormen zoals bij het leggen of vlechten van hagen.

Hagen hebben een grote natuurwaarde. Ze zijn vaak een schuilplaats voor veel vogels en kleine zoogdieren en vergroten daardoor de landschappelijke en ecologische variatie.

2. + 3. Vogelbosje/Geriefhoutbosje

Op uw erf

Aan de achterkant op het erf, aan de oost en westkant, wordt een geriefhoutbosje aangelegd. Dit zorgt zowel voor een inpassing van de rijbak als van de bijgebouwen. De overige ruimte wordt niet ingeplant om de relatie met het open kommengebied te behouden.

Aanleg nieuw element 2

Locatie	: Zie ontwerpkaart
Oppervlakte	: 150 m ²
Plantwijze	: Vierkantsverband 1,50 m x 1,50 m
Aantal	: 75 stuks (naar boven afgerond)
Soort	: 25 stuks zwarte els (<i>Alnus glutinosa</i>) 25 stuks hazelaar (<i>Corylus avellana</i>) 15 stuks sleedoorn (<i>Prunus spinosa</i>) 10 stuks hondsroos (<i>Rosa canina</i>)
Maat	: 60-80 cm lengte
Aanleg en beheer	: Zie informatievellen in de bijlage

Aanleg nieuw element 3

Locatie	: Zie ontwerpkaart
Oppervlakte	: 230 m ²
Plantwijze	: Vierkantsverband 1,50 m x 1,50 m
Aantal	: 100 stuks
Soort	: 25 stuks zwarte els (<i>Alnus glutinosa</i>) 15 stuks gewone es (<i>Fraxinus excelsior</i>) 25 stuks gelderse roos (<i>Viburnum opulus</i>) 15 stuks hazelaar (<i>Corylus avellana</i>) 10 stuks sleedoorn (<i>Prunus spinosa</i>) 10 stuks hondsroos (<i>Rosa canina</i>)
Maat	: 60-80 cm lengte
Aanleg en beheer	: Zie informatievellen in de bijlage

Cultuurhistorische waarde

Vogelbosjes kom je vaak tegen op het erf. Een vogelbosje is een bosje die voornamelijk uit struiken bestaat en vaak niet groter is dan 500 m² met een gemiddelde oppervlakte van 200 m². De soorten die in het bosje aangeplant worden, zijn vooral besdragende struiken als meidoorn, gelderse roos en lijsterbes om vogels aan te trekken. Een vogelbosje wordt gebruikt als broedplaats en schuilplaats door zowel vogels als klein zoogdieren. Daardoor voegt een vogelbosje veel toe aan de ecologische diversiteit op en rondom het erf. Geriefhoutbosjes zijn vaak vrijliggende elementen in het landschap. Vaak komt u ze tegen in een overhoekje tussen de weilanden, al dan niet omgeven door een sloot. De sloot deed dan dienst als veekering.

Geriefbosje

Een geriefhoutbosje is vaak groter dan 500 m² en werd vroeger aangeplant om in geriefhout, hout voor dagelijks gebruik, te voorzien. Een geriefhoutbosje was vroeger vaak een monocultuur van bijvoorbeeld eik, es, wilgen of elzen. Doordat een geriefhoutbosje voor de houtvoorziening op eigen erf meestal niet meer van toepassing is, worden tegenwoordig vaak vogelbosjes aangeplant om iets meer variatie te krijgen.

Geriefhoutbosjes kunnen door de rust die er heerst en de geringe betreding veel betekenen voor planten en dieren. Ook landschappelijk zijn geriefhoutbosjes van groot belang. Ze doorbreken de vlakke horizon en zorgen voor afwisseling in het landschap.

4. +5. + 6. Solitaire bomen

Op uw erf

Op het erf worden diverse solitaire bomen geplaatst. Aan de voorkant van het huis, bij de moestuin en aan de achterkant van het huis bij het terras en bij de oprit.

Aanleg nieuw element 4

Locatie	: Zie ontwerpkaart
Lengte	: Nvt
Breedte	: Nvt
Plantwijze	: Geef de boom de ruimte
Aantal	: 1 Stuks
Soort	: Gewone es (<i>Fraxinus excelsior</i>)
Maat	: 14-16 cm stamomtrek op 1.00 cm hoogte
Aanleg en beheer	: Zie informatievelen in de bijlage
Overig	: Minimaal 2 meter uit de eigendomsgrens planten

Aanleg nieuw element 5

Locatie	: Zie ontwerpkaart
Lengte	: Nvt
Breedte	: Nvt
Plantwijze	: Geef de boom de ruimte
Aantal	: 1 Stuks
Soort	: Walnoot (<i>Juglans regia</i>)
Maat	: 14-16 cm stamomtrek op 1.00 cm hoogte
Aanleg en beheer	: Zie informatievelen in de bijlage
Overig	: Minimaal 2 meter uit de eigendomsgrens planten

Aanleg nieuw element 6

Locatie	: Zie ontwerpkaart
Lengte	: Nvt
Breedte	: Nvt
Plantwijze	: Geef de boom de ruimte
Aantal	: 1 Stuks
Soort	: Walnoot (<i>Juglans regia</i>)
Maat	: 14-16 cm stamomtrek op 1.00 cm hoogte
Aanleg en beheer	: Zie informatievelen in de bijlage

Cultuurhistorische waarde

Een solitaire boom of bomengroep werd regelmatig in het weiland aangeplant als schaduw voor het vee of om het landschappelijke beeld compleet te maken. Ook werd een solitaire boom regelmatig op de hoek van het perceel aangeplant als afbakening (grensboom). Verder vindt men ook regelmatig solitaire bomen rondom het huis. Veel boomsoorten hadden een functie. Zo werd een walnoot vaak in de buurt van de keuken aangeplant omdat de walnoot muggen en vliegen weert en ook zorgde voor schaduw.

Laanbomen kennen een historische functie op bijvoorbeeld landgoederen en grotere boerderijen en buitenplaatsen als onder andere aankleding van wandellanen. Door deze aanplant ontstond er schaduw op het wandelpad. De welgestelde bewoners konden op deze manier geriefelijk wandelen zonder dat men werd gebrand door de zon. Iets wat in die dagen als teken van armoede werd gezien. De statigheid van een rij laanbomen werd door het gebruik van speciale soorten bomen versterkt.

Solitaire boom

7. Hoogstamboomgaard

.....

Op uw erf

Aan de voorzijde van de boerderij. Op de oeverwal kwamen vroeger veel hoogstamboomgaarden voor. Boerenboomgaarden voor de eigen voorziening bevonden zich vaak aan de voor- of zijkant van de boerderij.

Aanleg nieuw element

Locatie	: Zie ontwerpkaart
Plantwijze	: Kruislings verband, Plantafstand 8 meter
Aantal	: 7 stuks
Rassen	: Zie rasantabel
Maat	: hoogstam
Aanleg en beheer	: Zie informatievellen in de bijlage
Overig	: Plant de bomen minimaal 2 meter uit de eigendomsgrens

Cultuurhistorische waarde

Al vele eeuwen wordt in Nederland fruit geteeld in hoogstamboomgaarden. Aanvankelijk waren het vooral kloosters, kastelen en landgoederen. Eind 19de eeuw begon een grote uitbreiding aan fruitboomgaarden. Onder invloed van de landbouwcrisis stapten veel agrariërs in het rivierengebied over van graanteelt naar hoogstamfruit. Een groot voordeel van het hoogstamfruit was dat er dieren onder konden grazen.

Vanaf 1950 is het areaal aan hoogstamboomgaarden flink achteruit gegaan, vanwege de opkomst van de moderne fruitteelt (laagstam).

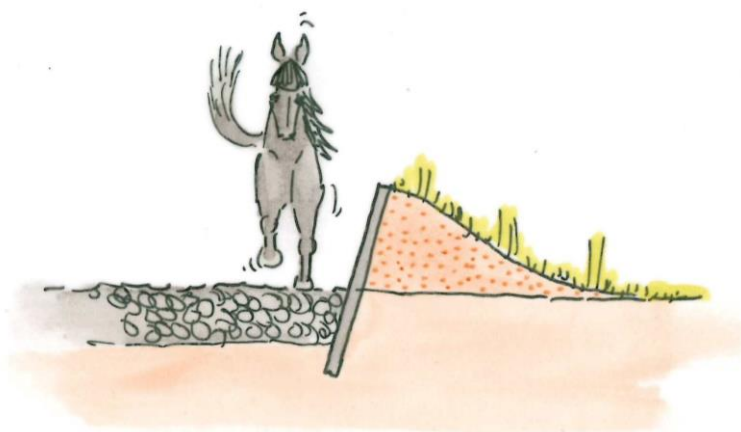
Hoogstamboomgaarden hebben een grote ecologische waarde. Ze leveren nestgelegenheid aan allerlei vogels. De steenuil is een soort die graag broedt in holle takken van fruitbomen. Een heg om de boomgaard als windsingel vergroot de natuurwaarde van de boomgaard.

Hoogstamboomgaard

Rijbak

Het inpassen van de rijbak vindt plaats door de landschappelijke beplanting die er om heen wordt aangeplant, maar ook doordat er geen hekwerk om de rijbak wordt geplaatst. De rijbak wordt omkaderd door een aardenwal van 1 meter hoog, welke wordt ingezaaid met gras. Hierdoor lijkt het visueel alsof de rijbak niet aanwezig is. De binnenkant wordt bijvoorbeeld met een houtenschot afgebakend, zie onderstaande tekening ter voorbeeld.

Plantsoenlijst

Hieronder staat de totale plantsoenlijst weergegeven die nodig is om het plan te realiseren.

Familie Post			
Nederlandse naam		Maat	Aantal
Gelderse roos	Viburnum opulus	60-80	50
Gewone es	Fraxinus excelsior	60-80	15
Haagbeuk	Carpinus betulus	60-80	25
Hazelaar	Corylus avellana	60-80	90
Hondsroos	Rosa canina	60-80	45
Sleedoorn	Prunus spinosa	60-80	50
Zwarte els	Alnus glutinosa	60-80	50
Boompalen	Onbehandeld	8x250	10
Gewone es	Fraxinus excelsior	14-16	1
Walnoot	Juglans regia	14-16	2
Appel	Cox's Orange Pippin(*)	hoogstam	1
Appel	Schone van Boskoop	hoogstam	1
Appel	Zoete Bloemee*	hoogstam	1
Kers	Meikers*	hoogstam	1
Peer	Brederode*	hoogstam	1
Peer	Triumph de Vienne	hoogstam	1
Pruim	Opal*	hoogstam	1

Soorten kunnen in overleg met de Landschapscoördinator van de gemeente Overbetuwe worden gewijzigd.